

‘HOUD REKENING MET DE HERSENONTWIKKELING VAN KINDEREN’

‘Scholen verwaarlozen

Etienne Kuypers schuwt de controverse niet. Hij doet stellige uitspraken over het onderwijs en het onderwijspersoneel. Hij hoopt daarmee publiekelijk een gesprek op gang te krijgen over de inrichting van het onderwijs in Nederland. Zo worden scholen volgens Kuypers beheerst door mensen ‘met vastgeroeste gewoonten’, die zich eerder gedragen als manager dan als leerkracht. Een citaat uit zijn nieuwe boek: “Bovendien zijn de verantwoordelijke bewindslieden op het ministerie van Onderwijs vrijwel altijd intellectuele kneusjes.” Kuypers wordt naar eigen zeggen overspoeld door reacties van wanhopige ouders die zijn vastgelopen met hun kind. Wanneer hij ergens spreekt, krijgt hij bijval van onderwijzensmen. Maar wel besmuikt. “Mij wordt soms cynisme verweten. *En public*, durft niemand uit de hoek te komen, maar bij de koffie hoor ik dan: ‘Eigenlijk hebt u gelijk.’”

Eerst maar eens naar de Eindtoets. Daar ziet u niets in.

“Zo’n toets meet alleen rationele capaciteiten. Er zijn namelijk geen objectieve standaarden mogelijk om kennis te toetsen. De resultaten worden gerelateerd aan de gemiddelde score, maar die varieert constant. Degene die de resultaten interpreteert, doet dat per definitie vanuit een subjectief perspectief. Bovendien wordt de toets op een vast tijdstip afgenomen. Dat betekent dat kinderen naar een bepaald schooltype worden verwezen, terwijl het goed mogelijk is dat hun hersenen wat later in een groeisprong komen.”

Brugklas

Hoe moeten we de overgang naar het voortgezet onderwijs dan regelen?

Leerkrachten hebben een beter beeld van hun leerlingen dan een eindtoets ooit kan opleveren. Bovendien, zo stelt wijsgeer en pedagoog Etienne Kuypers, moeten scholen veel meer rekening houden met de hersenontwikkeling van leerlingen. Maar die eindeloos lange puberteit is volgens hem een uitvinding van volwassenen, die weigeren op te groeien. Etienne Kuypers over het onderwijs en over de overgang van primair naar voortgezet onderwijs.

TEKST MARIJKE NIJBOER

Dr. Etienne Kuypers (1958) studeerde wijsbegeerte, wijsgerige en historische pedagogiek en theologie. Hij doceerde en was onderzoeksprojectleider bij een schoolbegeleidingsdienst. Op 29 januari aanstaande wordt zijn nieuwe boek gepresenteerd, 'Wachten op God – Kritiek van de utopische verbeeldingskracht', waarin hij betoogt dat de ecologische, economische én onderwijscrisis symptomen zijn van een zingevingscrisis.

Vanaf een bepaalde leeftijd is differentiatie absoluut noodzakelijk. De brugklas biedt ideale kansen. Die geeft kinderen de mogelijkheid om zich aan te passen aan een heel andere cultuur en zich vervolgens te differentiëren." Kuypers vindt dat basisscholen kinderen wel moeten voorbereiden op de overstap naar het vo. "Voor hun vertrek moeten ze zaken als het maken van aantekeningen en samenvattingen en het goed invullen van hun agenda onder de knie hebben."

Puberhersen

Pubers zijn in verwarring, denken extreem, voelen intens. Hoe moet het onderwijs hierop inspelen?

"In Finland geven ze 45 minuten les en daarna gaat de klas even naar buiten. Dat werkt goed. Laat leerkrachten kennis over het brein opdoen, bijvoorbeeld door iets te lezen van de Portugese neuroloog Antonio Damasio. Wij verwachten enorm veel van pubers, maar hun brein is

hun vormende taak'

"De leerkracht heeft een veel beter beeld dan een toets ooit kan schetsen. Dat demonstreert de praktijk in landen als Finland, België en Oostenrijk. Daarna is er altijd nog een brugklasjaar om te kijken of iemand goed zit." "Bovendien", zo vervolgt Kuypers, "dienen die toetsen de belangen van een gigantische toetsindustrie. En de lesmethodes zijn nodig om naar de toetsen toe te werken. Het lijkt erop dat de uitgever van methoden het leerproces sturen. Voor de leerkracht is het gemakkelijk, die hoeft alleen maar de methode te volgen. Maar ondertussen is het onderwijs vreemd van de kinderlijke leefwereld."

In zijn boek citeert Kuypers Nietzsche, die vond dat alle kinderen tot hun vijftiende jaar hetzelfde onderwijs moeten volgen, zodat ze vanuit hetzelfde startpunt aan hun talenten kunnen werken. Zelf is hij daar geen voorstander van. "Met een middenschool rem je bepaalde kinderen af.

niet volgroeid. Het ene moment zijn ze aardig, en het andere agressief. Bij de een is thuis wat aan de hand, bij de ander waait het zo over. De leerkracht moet dat aanvoelen en ernaar handelen. En niet, zodra het moeilijk wordt, iemand de hulpverlening insturen waar hij of zij meteen een etiket krijgt."

In het curriculum zou volgens Kuypers meer rekening gehouden moeten worden met breinontwikkeling. "Muziekonderwijs wordt bijvoorbeeld verwaarloosd. In het basisonderwijs en de eerste twee klassen van het vo gebeurt er niets", meent Kuypers, "en pakweg in de derde komen we opeens met muziek op de proppen." Terwijl muziek vanaf de geboorte bepaalde breindelen stimuleert. Daarover is veel gepubliceerd door Oliver Sacks en andere neurologen. Geef je jarenlang geen muziekonderwijs, dan blijft dat compartiment van het brein onderontwikkeld." ❖

Identiteitscrisis

Kuypers zegt dat wij 'grootbrengen door klein te houden'. Kinderen worden volgens hem weggehouden van dood, geweld en seksualiteit, omdat volwassenen met die onderwerpen geen raad weten. In de visie van Kuypers zitten volwassenen in een identiteitscrisis en houden zij vast aan de puberale subcultuur met bijbehorende kleding, tv-idolen en exhibitionisme in de massamedia. "Het jeugdige wordt als vervulling van het leven gezien, in plaats van als een overgangsfase."

Onderwerpen als dood of geboorte moeten aan de hand van het overlijden van een opa of geboorte van een zusje meer ruimte krijgen, bijvoorbeeld met behulp van het vak filosofie, aldus de wijsgeer. "Daar wordt te weinig tijd voor uitgetrokken, want de stof van deze week moet erdoor worden gejaast."

Kinderen worden volgens Kuypers enerzijds geïnfantileerd, maar anderzijds cognitief overvraagd. De oplossing zou schuilen in onderwijs dat rekening houdt met ieders niveau en tempo. De kinderlijke verwondering en het creatief intellect moeten worden gestimuleerd. Hij vindt Montessorionderwijs aardig in de richting komen. Maar het belangrijkste is dat de leerkracht met liefde en interesse opvoedt en onderwijst.

Visie

U wilt meer aandacht voor emotionele competentie. Hoe geef je dat vorm?

"Dat moet je primair terugzien in het gedrag op school. Eis je respect en verantwoordelijkheid van kinderen, dan moet je dat ook zelf bieden. Dat geldt ook voor de conciërge en de schoonmaker. Natuurlijk moet je je uren maken met rekenen, taal en geschiedenis, maar emotie, esthetische sensibiteit, logisch denken, normen en waarden verdienen ook aandacht."

De vervreemding op scholen leidt volgens u tot grote maatschappelijke problemen, zoals zinloos geweld. Wat gaat er verkeerd?

"Het hele vormingsidee staat op de helling. Er wordt uitgegaan van een puur mechanistisch mensbeeld, alsof kinderen robots zijn. Staatssecretaris Dijkma schreef onlangs

aan de Tweede Kamer: "Het onderwijs dient erop gericht te zijn jongeren voor te bereiden op de arbeidsmarkt." Alsof onderwijs alleen tot doel heeft te zorgen dat iedereen aan het werk is. Op school staat de stof centraal, niet het kind. Het lesprogramma is per week uitgespeld. Kinderen worden behandeld als automaten, terwijl ze juist moeten worden gevormd tot mensen die gezond in het leven staan. De vormende taak van het onderwijs is primair. De vraag die rijst: is de crisis in de samenleving oorzaak van de crisis in het onderwijs, of andersom?"

Schoolleiders moeten samen met hun bestuur leidinggeven aan de verbetering van de onderwijskwaliteit, vindt Kuypers. "Maar dat kan alleen vanuit een goede en gedeelde visie. Pas als dat voor elkaar is, kan het team goed worden aangestuurd."

Pretparken

Zelf ontving Kuypers liefdevol onderwijs. Broeder Rember-tus gebruikte de interesse van de jonge Kuypers voor oude munten als ingang voor een goede pedagogische relatie. Maar bij de schoolgang van zijn zoon viel Kuypers 'van de ene verbazing in de andere'. Een leerkracht vroeg of het geen kwaad kon dat zijn zoon dagelijks twee uur piano speelde. Een andere leerkracht vond het sneu dat de jongen wel naar concerten ging, maar niet naar pretparken. "De meeste leerkrachten komen uit een middenklasse-milie. Ze kunnen naar mijn idee niet-doorsnee kinderen niet goed plaatsen."

Valt er ook iets positiefs te melden?

"Het gaat meestal goed. Maar in het algemeen overheerst de onverschilligheid. De oorzaak ligt in de kwaliteit van de leerkracht. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat juist de kwaliteit van de individuele leerkracht doorslaggevend is voor de resultaten van leerlingen. De toneel- en kunst-academies en conservatoria kom je moeilijk binnen, maar voor de pabo is havo genoeg. Aan de lerarenopleidingen moeten we nét zulke hoge eisen stellen."

Dat is lastig gezien het lerarentekort.

"Je mag de kwantiteit niet dichten door de kwaliteit te ver-lagen. Deze mensen laat je wél op onze kinderen los." |

Meer Etienne Kuypers op het AVS-congres 2010!

Etienne Kuypers verzorgt de inleidende sessie voor de route 'Borging & reflectie' tijdens het AVS-congres 'Leiderschap in Lage Landen' op 19 maart 2010 in Nieuwegein.

Meer informatie en inschrijven: www.avs.nl/congres2010